

Н. Г. Печерова, канд. юрид. наук, докторантка
Національна академія наук України
Інститут держави і права імені В. М. Корещького
вул. Трьохсвятительська, 4, Київ, 01001, Україна
e-mail: mrs.pecherova@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ СУМІЖНИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Дана робота авторки статті присвячена пошуку, виділенню, аналізу проблемних аспектів цивільно-правового захисту прав та інтересів суб'єктів суміжних прав за законодавством України із пропозицією щодо внесення змін до діючих редакцій статей профільного законодавства України із поставленого питання та заміни деяких з них на нові редакції статей. Головними проблемними аспектами є знеособлення особи творця (автора) в діючому профільному законодавстві України, особливо в аспекті створення службових об'єктів суміжних прав, а також необхідність уточнення осіб, що можуть звертатися за цивільно-правовим захистом у зв'язку з укладанням договорів у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав. Конституція України надає високі гарантії із захисту права інтелектуальної власності, а тому вирішення питання із знеособленням творцем (автором) є вкрай важливим та актуальним, оскільки має гармонізувати діючі норми профільного законодавства з Конституцією України. Шляхом вирішення, що пропонує авторка роботи є пропозиція із зміни кута погляду на перелік об'єктів авторського права та початку віднесення до даного переліку об'єктів суміжних прав, оскільки тільки таким чином з'явиться творець (автор) і його права можна буде захистити, в тому числі і в цивільно-правовий спосіб. Авторка статті переконана в тому, що виплата заробітної плати, яка в собі поглинає авторську винагороду або навіть і того, і іншого аж ніяк не може виправдовувати знеособлення творця (автора), оскільки має бути і виплата заробітної плати, і виплата авторської винагороди, і визнання за творцем (автором) особистих немайнових прав, і визнання майнових прав. Тільки в такому разі, права творця (автора), а особливо службового об'єкту суміжних прав будуть дотримані. Другим проблемним аспектом, що підіймає авторка статті у своїй роботі є питання пов'язане з необхідністю надання можливості із цивільно-правового захисту для осіб, що уклали договори із суб'єктами суміжних прав на використання їхніх майнових прав. В чому проблематика? Проблематика полягає у тому, що на сьогодні йде мова лише про осіб, що мають виключну ліцензію, хоча є й інші види за законодавством України, ліцензіара та особу, що має право на отримання частки винагороди за використання об'єкту суміжних прав. Авторка переконана в тому, що в контексті вищезазначеного аж ніяк не можна обмежуватися лише одним видом ліцензії, мають бути дотримані права всіх осіб, що укладають договори із суб'єктами суміжних прав щодо використання їхнього майнового права. На рахунок же отримувача частки винагороди, ним, на думку авторки, може бути лише суб'єкт суміжних прав. Щодо положення діючого профільного законодавства щодо того, що ліцензіаром може бути інша уповноважена особа авторкою статті воно не поділяється. Так, дійсно, ліцензіар може, наприклад, видати довіреність

на укладання того чи іншого договору від свого імені, але хіба особа, яка виступає за довіреністю після її видачі стає ліцензіаром..? Навряд чи. Тому, авторкою пропонується відповідні зміни до діючого законодавства України і в цих аспектах також.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, об'єкти авторського права, об'єкти суміжних прав, суб'єкти суміжних прав, творець (автор), службовий об'єкт суміжних прав, ліцензіар, форми розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав.

Постановка проблеми. Згідно ч. 1 ст. 55 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон) «1. За захистом авторського права або суміжних прав, а також права особливого роду (*sui generis*) у встановленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції мають право звертатися: 1) суб'єкти авторського права або суб'єкти суміжних прав для захисту свого авторського або суміжних прав; 2) особи, яким надано виключне право на використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав та/або які мають право на отримання частки винагороди за використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав, для захисту своїх прав та/або охоронюваних законом інтересів у межах договору із суб'єктом авторського права або суб'єктом суміжних прав від протиправних посягань будь-якої третьої особи на права такого ліцензіата або права отримувача частки зазначеної винагороди; 3) організації колективного управління відповідно до доручення правовласників-контрагентів з добровільного колективного управління відповідно до Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» з урахуванням сфери їх діяльності, зазначеної в реєстрі організацій колективного управління; 4) акредитовані організації колективного управління з урахуванням сфери їх акредитації, зазначеної в реєстрі організацій колективного управління; 5) особи, яким належить право особливого роду (*sui generis*)» [1].

У зв'язку із зазначеною вище нормою профільного Закону першим питанням, що постає є питання про те чи охоплює п. 1 ч. 1 ст. 55 творців, що створюють, службові об'єкти суміжних прав адже згідно ч. 2 ст. 14 Закону «2. Майнові права на службовий твір переходять до роботодавця з моменту створення службового твору у повному складі, якщо інше не передбачено цим Законом, трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір, укладеним між працівником (автором) і роботодавцем. Якщо майнові права на твір переходять до роботодавця, працівник, який є автором службового твору, має право на винагороду. Якщо посадові обов'язки працівника прямо передбачають створення службових творів відповідних видів, авторська винагорода за створення і використання таких творів, а також за перехід прав на них може бути включена до заробітної плати працівника відповідно до договору між працівником і роботодавцем» [1]. При цьому в аспекті поставленого питання згідно ч. 1 ст. 14 «1. Особисті немайнові авторські права на службовий твір належать працівникові, творчою працею якого створено такий твір» [1]. До зазначеного зауважимо, що творець службового об'єкту суміжних прав не відображений і в ч. 2 ст. 35 Закону, адже згідно даної норми «2. Суб'єктами суміжних прав є: 1) виконавець (первинний суб'єкт суміжних прав на виконання), спадкоємці виконавця та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на

виконання на підставі договору або закону; 2) виробник фонограми (первинний суб'єкт суміжних прав на фонограму), спадкоємці (правонаступники) виробника фонограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на фонограму на підставі договору або закону; 3) виробник відеограми (первинний суб'єкт суміжних прав на відеограму), спадкоємці (правонаступники) виробника відеограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на відеограму на підставі договору або закону; 4) організація мовлення (первинний суб'єкт суміжних прав на програму організацію мовлення), правонаступники організації мовлення та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на підставі договору або закону» [1]. На підставі вищевикладених норм, відповіддю на перше поставлене питання є відсутність особи творця (знеособлення такої особи), в тому числі і творця об'єкту суміжних прав серед переліку суб'єктів суміжних прав. Зауважимо при цьому, що під знеособленим творцем службового об'єкта суміжних прав є творець зі створення службового виконання, службової фонограми, службової відеограми, службової програми організації мовлення тобто, усіх об'єктів суміжних прав.

Другим питанням, що постає є співставлення та відповідність п. 2 ст. 55 профільного Закону сторонам договорів з розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав відповідно до форм розпоряджання, що передбачені чинним законодавством нашої держави на рахунок відображення їхніх інтересів. Так, суб'єктний склад нами був зазначений шляхом приведення ч. 2 ст. 35 Закону. Фактично, якщо проаналізувати суб'єктів суміжних прав, вони представлені через виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми, організацію мовлення як первинних суб'єктів суміжних прав та спадкоємців (правонаступників) первинних суб'єктів суміжних прав та інших фізичних або юридичних осіб, які набули майнові права на об'єкти суміжних прав на підставі договору або закону. Що ж виходить, якщо ретельно проаналізувати п. 2 ст. 55 Закону, а саме «2) особи, яким надано виключне право на використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав та/або які мають право на отримання частки винагороди за використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав, для захисту своїх прав та/або охоронюваних законом інтересів у межах договору із суб'єктом авторського права або суб'єктом суміжних прав від протиправних посягань будь-якої третьої особи на права такого ліцензіата або права отримувача частки зазначеної винагороди» [1], що є вірогідність, що коло осіб, що можуть укласти договори у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав відображено не повністю, адже фактично у вищезазначеному положенні мова йде про осіб, які отримали виключне право на використання об'єкту суміжних прав за рахунок отримання виключної ліцензії; ліцензіата; осіб, які мають право на отримання частки винагороди за використання об'єкту суміжних прав. При цьому варто одразу зауважити, як тоді бути з одиничною ліцензією, невиключною ліцензією? Чому про них не йде мова в першій половині даного положення? Адже, дані форми передбачені зокрема згідно положень Цивільного кодексу України, а саме ч. 3 ст. 1108 «3. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності може бути виключною, одиничною, невиключною, а також іншого виду, що не суперечить закону. Виключна ліцензія видається лише одному ліцензіату і

та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі» [3].

Згідно ст. 54 Конституції України «Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами» [3].

Зауважимо, що при розгляді нами постановки проблеми даної роботи нами вживається поняття творець. На наш погляд, дане поняття є більш широким, ніж поняття автор, а тому його застосування є цілком доцільним в контексті питань, що підіймаються автором у даній роботі та передає сутність правової природи осіб, що створюють об'єкти суміжних прав (нами вище демонструвався приклад створення службових об'єктів суміжних прав), але поки є знеособленими. До того ж згідно ч. 1 ст. 421 Цивільного кодексу України (далі – Кодекс) «1. Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору» [2].

Зважаючи на вищезазначені положення Конституції України (ст. 41, 54), ч. 1 ст. 421 Кодексу, то положення ч. 2 ст. 35, ч. 1 ст. 55 профільного Закону є неузгодженими з ними, оскільки право фактичного творця службового об'єкту суміжних прав є не захищеним, що ілюструвалося нами на прикладі такої форми розпоряджання майновими правами як трудовий договір (контракт) в частині розподілу майнових прав на створений службовий об'єкт суміжних прав. При цьому закцентуємо увагу читача ще раз на тому, що згідно ч. 1 ст. 14 Закону «1. Особисті немайнові авторські права на службовий твір належать працівникові, творчою працею якого створено такий твір» [1] тобто, все ж таки твір не створюється сам по собі або роботодавцем, а в нього є творець, автор. При цьому зауважимо, що такі особисті немайнові права про які йде мова в ч. 1 ст. 14 Закону є також не відображеними в аспекті розгляду ч. 1 ст. 35 профільного Закону, згідно якої «1. Суміжні права становлять: 1) суміжні права виконавця – особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання; 2) суміжні права виробника фонограми – право на ім'я (найменування) виробника фонограми і майнові права на фонограму; 3) суміжні права виробника відеограми – право на ім'я (найменування) виробника відеограми і майнові права на відеограму;

4) суміжні права організації мовлення – право на найменування організації мовлення і майнові на програму організацію мовлення» [1].

Зауважимо, що, на нашу думку, знеособлення особи творця має місце не лише у випадку трудового договору (контракту) в частині розподілу майнових прав на створений службовий об'єкт суміжних прав, а й в розрізі такої форми розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав як договір про створення за замовленням та використання об'єкту суміжних прав.

Так, згідно ст. 1112 Кодексу «1. За договором про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець – письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленний строк. 2. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності повинен визначати способи та умови використання цього об'єкта замовником. 3. Оригінал твору образотворчого мистецтва, створеного за замовленням, переходить у власність замовника. При цьому майнові права інтелектуальної власності на такий твір залишаються за його автором, якщо інше не встановлено договором або законом. 4. Умови договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, що обмежують право творця цього об'єкта на створення інших об'єктів, є нікчемними» [2]. При цьому, згідно ст. 15 профільного Закону «1. Особисті немайнові авторські права на твір, створений за замовленням, належать автору. 2. Майнові права на твір, створений за замовленням, переходять до замовника з моменту створення твору у повному складі, якщо інше не передбачено договором замовлення. Майнові права інтелектуальної власності на твір образотворчого мистецтва, створений за замовленням (крім твору, спеціально створеного як елемент комп'ютерної програми), належать його автору, якщо інше не встановлено договором або законом. 3. Якщо майнові права на твір переходять до замовника, автор має право на винагороду. 4. Замовник має право вносити зміни до твору, створеного за замовленням, супроводжувати його ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено договором замовлення» [1].

Таким чином, якщо виходити із ч. 2 ст. 15 Закону у зв'язку із відсутністю моменту переходу майнових прав від особи, що створює, в тому числі і об'єкт суміжних прав за замовленням до замовника – права такої особи в розрізі ч. 1 ст. 55 профільного Закону є також не захищеними. Шляхом вирішення висвітленої проблеми в контексті авторського права є чітке прописування моменту переходу майнових прав від особи, що створює (автора) до замовника та відсутність автоматичного переходу майнових прав. Проте, чи зможуть вирішити запропоновані зміни до ст. 15 Закону ситуацію, коли створюється об'єкт суміжних прав, а нами вже раніше зазначалося коло суб'єктів згідно чинного законодавства України? Певно, що ні. Що ж тоді буде вирішенням поставленої проблеми? Відповідь є досить простою. Це введення особи творця до складу суб'єктів суміжних прав, віднесення об'єктів суміжних прав до об'єктів авторського права, запровадження захисту прав творця (автора) в частині авторських прав нормами, що регулюють відповідні відносини, в частині ж інших суб'єктів суміжних прав – збереження існуючої структури викладу статей

як в Кодексі, так і в Законі та відповідне їхнє застосування по відношенню до даних суб'єктів.

Перейдемо до більш детального розгляду другого поставленого нами питання у даній роботі. Для цього ще раз звернемося до п. 2 ч. 1 ст. 55 Закону «2) особи, яким надано виключне право на використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав та/або які мають право на отримання частки винагороди за використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав, для захисту своїх прав та/або охоронюваних законом інтересів у межах договору із суб'єктом авторського права або суб'єктом суміжних прав від протиправних посягань будь-якої третьої особи на права такого ліцензіата або права отримувача частки зазначеної винагороди» [1]. Якщо ретельно проаналізувати дане положення – воно фактично складається з трьох частин (далі наведемо пояснення чому ми так вважаємо). Тобто, за цивільно-правовим захистом авторських та суміжних прав можуть звертатися особи, які мають виключну ліцензію на використання, в контексті нашої роботи об'єкту суміжних прав, ліцензіати та особи, які мають право на отримання частки винагороди за використання об'єкта суміжних прав. Перші дві складові очевидно, що виділені у зв'язку з наявністю таких форм розпоряджання як ліцензія та ліцензійний договір згідно чинного законодавства України. Зауважимо, що до першої складової нами здійснювався розбір на початку роботи, де ми зверталися до видів ліцензій за чинним законодавством України. Тому, в цій частині роботи наша увага буде приділена аналізу саме третій виділеній нами частині даного положення (окремо автором буде зазначено свою позицію щодо доцільності виділення ліцензії як окремої форми розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав далі по тексті роботи). Очевидним є те, що під вищезазначеною категорією маютьися на увазі особи, які є сторонами у таких формах розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав, що передбачають надання майнового права на об'єкт суміжних прав в користування, а не передання (відчуження) такого майнового права, оскільки в результаті передання (відчуження) майнового права, в тому числі і на об'єкт суміжних прав в нас з'являється новий суб'єкт суміжних прав. Зауважимо, що авторкою роботи розглядається саме надання майнового права в користування, а не надання об'єкту суміжних прав в користування, оскільки об'єкти суміжних прав є об'єктами *res incorporales*, що відображено, зокрема у таких положеннях як ч. 2 ст. 418 Кодексу «2. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом» [2], ст. 419 Кодексу «1. Право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного. 2. Перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ. 3. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності» [2].

Перейдемо до розгляду форм розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав згідно чинного законодавства України.

Згідно ч. 1 ст. 1107 Кодексу «1. Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності здійснюється на підставі таких правочинів: 1) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності; 2) ліцензійний

договір; 3) договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності; 4) договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності; 5) інший правочин щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності» [2].

Згідно ч. 1 ст. 48 Закону наводиться наступний перелік форм розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав, а саме: «1. Розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав може здійснюватися на підставі: 1) трудового договору (контракту) – в частині умов щодо розподілу майнових прав на службовий твір або службове виконання, службову фонограму, службову відеограму; 2) договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; 3) договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав; 4) ліцензійного договору на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; 5) публічної ліцензії на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; 6) іншого правочину щодо розпоряджання майновими правами на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав. Умови правочинів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав стосовно передання (відчуження) або надання дозволу на використання (ліцензії) щодо майнового права на справедливую винагороду, передбаченого відповідно частиною третьою статті 12, частиною третьою статті 38, частиною третьою статті 39, частиною третьою статті 40 цього Закону, є нікчемними» [1].

Оскільки як нами зазначалося вище стосовно того, що в контексті п. 2 ч. 1 ст. 55 Закону очевидно, що мова йде стосовно форм розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав, що передбачає надання майнового права в користування звернемося до розгляду відповідних форм, а саме ліцензійного договору та публічної ліцензії. Чому ми не будемо окремо звертатися до ліцензії як також форми розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав? Це пов'язано з позицією авторки статті щодо того, що ліцензія є складовою ліцензійного договору і не розглядається автором як односторонній правочин. Чому? Згідно ч. 3 ст. 202 Кодексу «3. Одностороннім правочином є дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами. Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила. Односторонній правочин може створювати обов'язки для інших осіб лише у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами» [2], то хіба видана ліцензіаром ліцензія створює для нього лише обов'язки, а для ліцензіата не створює? Напевно, що ні. Напевно, що ліцензіар має також і обов'язки. Ліцензія не є за своєю правовою природою одностороннім правочином, що може створювати обов'язки для інших осіб, лише у випадках встановлених законом, або за домовленістю з цими особами, оскільки це суперечить у свою чергу правовій природі цивільно-правових відносин, які є приватноправовими, а не публічно-правовими. Звичайно, що публічно-правовий елемент міститься у правовідносинах, що складаються у сфері права інтелектуальної власності, але навряд чи він має місце при укладанні договорів у сфері розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності? Чи не так.. ?

До того ж до вищезазначеного зауважимо, що згідно ч. 2 ст. 626 Кодексу «2. Договір є одностороннім, якщо одна сторона бере на себе обов'язок перед другою стороною вчинити певні дії або утриматися від них, а друга сторона наділяється лише правом вимоги, без виникнення зустрічного обов'язку щодо першої сторони» [2], ч. 1 ст. 627 «1. Відповідно до статті 6 цього Кодексу сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості» [2].

Перейдемо до розгляду положень щодо ліцензійного договору згідно чинного законодавства України. Так, згідно ч. 1 ст. 1109 Кодексу «1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором» [2].

Згідно ч. 1 ст. 50 Закону «1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором. Ліцензіаром може бути суб'єкт майнових авторських або суміжних прав, а у випадках, передбачених договором або законом, - інша уповноважена особа. Ліцензіат не має права використовувати об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав способами, прямо не передбаченими ліцензійним договором» [1].

З огляду на вищезазначений зміст ч. 1 ст. 50 Закону не зовсім як для автора статті, так і можна допустити, що і для читача є зрозумілим хто може бути уповноваженою особою замість ліцензіара. Вочевидь, зазначення даного положення вплинуло і на зміст п. 2 ч. 1 ст. 55 Закону в тій частині, що нами зараз досліджується, а саме осіб, що мають право на отримання частки винагороди за використання об'єктів, в тому числі і суміжних прав. Але поставимо питання щодо того все ж таки хто має право на отримання частки винагороди за використання об'єктів, в тому числі суміжних прав? Право на отримання частки винагороди за використання об'єктів суміжних прав мають лише суб'єкти, які можуть бути первинними чи вторинними. А ні положення глави 75 Кодексу, а ні Розділу 4 профільного Закону не наводять положення, коли ліцензіаром може виступати інша уповноважена особа. А тому, на наш погляд, ч. 1 ст. 50 Закону має бути в перспективі викладена в оновленій редакції шляхом виключення зазначеного вище положення. Оскільки припущення не можуть бути відображені у положеннях статті або ж у зв'язку з вищезазначеним положенням необхідним є розроблення відповідної норми та її введення в обидва акти. Щодо самої конструкції п. 2 ч. 1 ст. 55 Закону вважаємо, що дане положення має бути відображене таким чином, щоб охоплювати право на цивільно-правовий захист усіх осіб, які отримали право на використання майнового права на об'єкт, в тому числі суміжних прав згідно укладених договорів із суб'єктами суміжних прав. Чому ми зазначаємо вище «згідно укладених договорів»? Ми зазначаємо так тому, що застосування інших цивілістично-правових конструкцій не є виключеним для врегулювання

відносин у даній сфері, що знайшло своє відображення і в перелічених формах розпоряджанням майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав, приведеними нами вище.

Наостанок зазначимо щодо публічної ліцензії, що згідно ст. 455 Кодексу «1. Суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання відповідного об'єкта будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія). 2. Особа, яка використовує об'єкт суміжних прав на основі публічної ліцензії, зобов'язана дотримуватися визначених суб'єктом суміжних прав умов, на яких її було видано» [2]. Згідно ч. 1 ст. 51 Закону «1. Суб'єкт авторського права або суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія). Публічна ліцензія видається шляхом оприлюднення її умов разом з наданням можливості дистанційного ознайомлення з відповідним об'єктом авторського права або об'єктом суміжних прав необмеженому колу осіб з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем» [1]. Тобто, як і в попередніх наведених вище нормах щодо ліцензійного договору зміст наведених статей не містить інформації стосовно права отримувача частки зазначеної винагороди. При цьому, згідно з ч. 5 ст. 51 Закону «5. Публічна ліцензія, в якій не передбачено сплату винагороди за використання об'єкта авторського права та/або об'єкта суміжних прав або передбачено, що така сплата може здійснюватися ліцензіатом добровільно, на власний розсуд, вважається безоплатною» [1]. Тобто, саме суб'єкти суміжних прав є тими особами, які мають право на отримання частки зазначеної винагороди (зауважимо, що, на наш погляд, звичайно більш доречно говорити не про отримання частки зазначеної винагороди, а про отримання визначеної винагороди згідно договору, наприклад).

Таким чином, отримувач частки винагороди за використання об'єктів суміжних прав, в контексті роботи – не визначений як сторона, а ні ліцензійного договору, а ні публічної ліцензії. Якщо ж розглядати отримувача винагороди за використання об'єктів суміжних прав в аспекті способів використання, наприклад, згідно ч. 1 ст. 41 Закону «1. Суб'єкт суміжних прав на програму організації мовлення має право на використання програми організації мовлення будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання програми організації мовлення іншими особами. Способами використання програми організації мовлення є, зокрема: 1) публічне сповіщення; 2) ретрансляція; 3) фіксування; 4) відтворення запису програми організації мовлення; 5) розповсюдження примірників запису програми організації мовлення; 6) публічне демонстрування запису програми організації мовлення; 7) інтерактивне надання доступу. Цей перелік не є вичерпним» [1], то отримувачем винагороди за використання об'єктів суміжних прав є суб'єкт суміжних прав, ліцензіар.

Щодо переліку вимог з якими особи, визначені в ч. 1 ст. 55 Закону можуть звертатися до суду за захистом, в тому числі суміжного права – даний перелік передбачений ч. 2 ст. 55 Закону.

Висновки і пропозиції. У зв'язку з піднятими та розглянутими вище питаннями найактуальнішим, що постає при розгляді особливостей цивільно-правово-

го захисту прав та інтересів суб'єктів суміжних прав за законодавством України є питання про відсутність особи творця (автора) при створенні об'єктів, зокрема і службових, суміжних прав. Для подолання виниклої прогалини в діючому законодавстві України авторкою статті пропонується введення особи творця (автора) до переліку суб'єктів суміжних прав та віднесення об'єктів суміжних прав до об'єктів авторського права. Дана ідея звичайно, що є досить сміливою, зважаючи на існуючий поділ об'єктів в діючому законодавстві України, але саме віднесення об'єктів суміжних прав до об'єктів авторського права дозволить захистити права творця (автора) в аспекті авторського права та надасть можливість із застосування відповідних норм авторського права. До того ж, і саме головне, дане просте введення фактично лише до однієї норми як Кодексу, так і профільного Закону дозволить зберегти існуючу структуру викладу статей без необхідності хоч якої-небудь зміни. Для читача, в тому числі і іноземного, що може бути не до кінця обізнаний щодо об'єктів, які наразі вважаються об'єктами авторського права згідно діючого українського законодавства зауважимо, що такими об'єктами, виходячи зі змісту ч. 1 ст. 433 Кодексу є «1. Об'єктами авторського права є твори, а саме: 1) літературні та художні твори, зокрема: романи, поеми, статті та інші письмові твори; лекції, промови, проповіді та інші усні твори; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори; музичні твори (з текстом або без тексту); аудіовізуальні твори; твори живопису, архітектури, скульптури та графіки; фотографічні твори; твори ужиткового мистецтва; ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки; переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів; збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових є результатом інтелектуальної діяльності» [2].

Також, авторкою статті пропонується до уваги читача нова редакція ч. 1 ст. 50 профільного Закону із виключенням другого абзацу «Ліцензіаром може бути суб'єкт майнових авторських або суміжних прав, а у випадках, передбачених договором або законом, - інша уповноважена особа» [1], а саме – 1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання майнового права на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання майнового права на об'єкт, якщо інше не встановлено договором. Ліцензіаром може бути лише суб'єкт авторських або суміжних прав. Ліцензіат не має права використовувати майнове право на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав способами, прямо не передбаченими ліцензійним договором.

І наостанок, авторкою роботи пропонується нова редакція п. 2 ч. 1 ст. 55 профільного Закону, а саме: «2) особи, які є сторонами договорів у сфері розпорядження майновими правами на об'єкти авторського та/або суміжного права з суб'єктами авторського або суміжного права».

Список використаної літератури

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>.
2. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

References

1. On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> [in Ukrainian].
2. Civil Code of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
3. Constitution of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 09.09.2025 р.

N. H. Pecherova, Candidate of Juridical Sciences, Doctoral Student
National Academy of Sciences of Ukraine
V. M. Koretsky Institute of State and Law
4 Triochsviatytska St, Kyiv, 01001, Ukraine
e-mail: mrs.pecherova@gmail.com

PECULIARITIES OF CIVIL LEGAL PROTECTION OF RIGHTS AND INTERESTS OF SUBJECTS OF RELATED RIGHTS UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE: PROBLEMATIC ASPECTS

Summary

This work of the author of the article is devoted to the search, identification, analysis of problematic aspects of civil law protection of rights and interests of subjects of related rights under the legislation of Ukraine with a proposal to amend the current versions of articles of the relevant legislation of Ukraine on the issue and replace some of them with new versions of articles. The main problematic aspects are the depersonalization of the creator (author) in the current relevant legislation of Ukraine, especially in the aspect of creating official objects of related rights, as well as the need to clarify the persons who may apply for civil law protection in connection with the conclusion of contracts in the field of disposal of property rights to objects of related rights. The Constitution of Ukraine provides high guarantees for the protection of intellectual property rights, and therefore resolving the issue of the depersonalized creator (author) is extremely important and relevant, since it should harmonize the current norms of relevant legislation with the Constitution of Ukraine. The solution proposed by the author of the work is a proposal to change the angle of view on the list of objects of copyright and to begin to attribute objects of related rights to this list, since only in this way will the creator (author) appear and his rights can be protected, including in a civil law manner. The author of the article is convinced that the payment of wages, which absorbs the author's remuneration or even both, can in no way justify the depersonalization of the creator (author), since there must be both the payment of wages, and the payment of the author's remuneration, and the recognition of the creator's (author's) personal non-property rights, and the recognition of property rights. Only in this case, the rights of the creator (author), and especially the service object of related rights will be respected. The second problematic aspect that the author of the article raises in his work is the issue related to the need to provide civil law protection for persons who have concluded

agreements with subjects of related rights for the use of their property rights. What is the problem? The problem is that today we are talking only about persons who have an exclusive license, although there are other types under the legislation of Ukraine, a licensor and a person who has the right to receive a share of the remuneration for the use of the object of related rights. The author is convinced that in the context of the above, one cannot be limited to only one type of license, the rights of all persons who conclude agreements with subjects of related rights for the use of their property rights must be respected. As for the recipient of a share of the remuneration, in the author's opinion, only the subject of related rights can be him. Regarding the provision of the current profile legislation that another authorized person can be a licensor, the author of the article does not share it. Yes, indeed, a licensor can, for example, issue a power of attorney to conclude a particular contract on his own behalf, but does the person who acts under the power of attorney after its issuance become a licensor..? Unlikely. Therefore, the author proposes appropriate amendments to the current legislation of Ukraine in these aspects as well.

Keywords: intellectual property law, objects of copyright, objects of related rights, subjects of related rights, creator (author), service object of related rights, licensor, forms of disposal of property rights to objects of related rights.